

การพัฒนามาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม

อัครรัตน์ พูลกระจ่าง^{1*} วนิตา ฉินนะโส²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนามาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม วิธีการวิจัยใช้รูปแบบวิจัยและพัฒนา เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาสมรรถนะอาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม พบว่า บทบาทหลักในอาชีพเลือกทำ 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานทอผ้า กลุ่มงานเครื่องจักสาน กลุ่มงานเครื่องปั้นดินเผา และกลุ่มงานเครื่องถม เมื่อวิเคราะห์หน้าที่หลัก พบว่า กลุ่มงานทอผ้า มี 10 หน้าที่ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคพื้นฐาน ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคมัดหมี่ ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคยก ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคยกดอก ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคยกมุก ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคเกาะ/ล้วง ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคขีด ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคจก ผลิตภัณฑ์ด้วยเทคนิคผสมผสาน และบริหารงานอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม กลุ่มงานเครื่องจักสาน มี 3 หน้าที่ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์จักสานสำหรับการอนุรักษ์ ผลิตภัณฑ์จักสานร่วมสมัย และบริหารงานอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม กลุ่มงานเครื่องปั้นดินเผา มี 3 หน้าที่ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบร่วมสมัย และบริหารงานอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม กลุ่มงานเครื่องถม มี 3 หน้าที่ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องประดับ ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้ และบริหารงานอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ในการกำหนดกรอบคุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม มีระดับชั้นคุณวุฒิทั้งหมด 7 ชั้น โดยเริ่มจากชั้นที่ 1 ถึง ชั้นที่ 7 มีอาชีพทั้งหมด 15 อาชีพ การประเมินสมรรถนะของแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในคุณวุฒิวิชาชีพของกลุ่มอาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม 4 สาขา จำนวนผู้เข้ารับการประเมินรวมทั้งสิ้น 40 คน โดยผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำทั้งหมดทุกคน

คำสำคัญ : การพัฒนามาตรฐานอาชีพ, อนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม

¹ สาขาวิศวกรรมเครื่องกล คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

e-mail: Akkarat8@hotmail.com

² สาขาวิชาเครื่องปั้นดินเผา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

e-mail: wanida_rmut@hotmail.com

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: Akkarat8@hotmail.com

THE DEVELOPMENT THE NATIONAL STANDARDED AND QUALIFICATION IN CONSERVATION OF LOCAL ARTIFACTS AND HANDICRAFTS

Akkarat Poolkrajang^{1*} Wanida Chinnasota²

Abstract

The objective of the research was to develop the national standard and qualifications in conservation of local artefacts and handicrafts. This applied research follows the qualitative methodology. The findings found that the career in conservation of local artefacts and handicrafts can be categorized into 4 units of competence. Those are textile weaving unit; wickerwork unit; ceramics unit; and nielloware unit. Then each unit of competence was analysed using functional analysis and classified into 10 elements of competence as follows. The unit of textile weaving consists of textile production with basis technique; textile production with contemporary technique; textile production with Mudmee technique; textile production with Yok technique; textile production with Yok Dok technique; textile production with Yok Mook technique; textile production with Luong technique; textile production with Jok technique; textile production with multi-technique; and local artefacts and handicrafts conservation management. Next, the unit of competence of wickerwork consists of 3 elements of competence; wickerwork conservative production; wickerwork contemporary production; and wickerwork local artefacts and handicrafts conservation management. The third unit of competence is ceramics consists of 3 elements of competence which are ceramics conservative production; ceramics contemporary production; and ceramics local artefacts and handicrafts conservation management. The last unit of competence is ceramics which comprises of 3 elements of competence; ornament nielloware production; utensils utensil nielloware production; and nielloware local artefacts and handicrafts conservation management. The levels of qualification are ranked into 7 levels from 1 to 7 and included 15 job titles. The competencies evaluation were completed following the competence standard and qualifications in conservation of local artefacts and handicrafts of the 4 units with the number of 40 applicants. The results found that all 40 applicants pass the minimum standard criteria.

Keywords : the development of the competence standard, conservation of local artefacts and handicrafts

¹ *Mechanical Engineering Program, Faculty of Technical Education. Rajamangala University of Technology Thanyaburi. e-mail: Akkarat8@hotmail.com*

² *Ceramics Program, Faculty of Fine and Applied. Rajamangala University of Technology Thanyaburi. e-mail: wanida_rmut@hotmail.com*

** Corresponding author, e-mail: Akkarat8@hotmail.com*

บทนำ

จากกระแสการแข่งขันของเศรษฐกิจโลกที่รุนแรง ทำให้ประเทศต่าง ๆ พยายามฟื้นฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจที่รุมเร้าไม่ว่าจะเป็นวิกฤตการณ์ทางการเงิน และระบบการค้าเสรี ซึ่งประเทศมหาอำนาจสามารถรับมือการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว เพราะมีความพร้อมทั้งด้านทุน เทคโนโลยี บุคลากร รวมทั้งพยายามสร้างกฎ กติกาเพื่อปกป้องเศรษฐกิจของประเทศตนอีกด้วย ท่ามกลางภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาคธุรกิจต้องปรับตัวเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทั้งโดยการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้นโดยเฉพาะการเพิ่มสมรรถนะบุคลากรเดิม ส่วนบุคลากรใหม่ก็ต้องมีความสามารถและสมรรถนะเพียงพอที่จะเริ่มงานได้ในทันทีเช่นเดียวกัน จะมีความรู้แต่ในเชิงวิชาการเช่นเดียวกับในอดีตไม่ได้ ซึ่งในหลายประเทศได้ทำการพัฒนาระบบฐานสมรรถนะบุคคลซึ่งรู้จักกันดีในนาม “ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ” มาอย่างต่อเนื่องและบางประเทศได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้วเช่นกัน ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหรือระบบคุณวุฒิวิชาชีพมารองรับ การจัดตั้งมาตรฐานอาชีพของไทย อาจพัฒนามาตามรูปแบบและวิธีการดั้งเดิมของอังกฤษ แต่ก็สามารถทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยดำเนินงานเป็นโครงการแบบฐานผลลัพธ์ (Outcome-based) และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยสำหรับระบบฐานข้อมูล เช่น อินเทอร์เน็ต อีเมล เป็นต้น ดังนั้น ในการพัฒนาระบบคุณวุฒิของไทยซึ่งต้องการแบบรูปที่เหมือนกับต้นแบบของอังกฤษ จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการวิจัยเอกสารและเว็บไซต์ช่วย ก็จะทำให้การพัฒนาแบบคุณวุฒิเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงเห็นควรดำเนินโครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม เพื่อให้บุคลากรในสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องจะสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะของตนเอง ผู้ประกอบการสามารถจ้างงานได้ตรงกับความต้องการ สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ และจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศไทยได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนามาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรมวิธีการวิจัยใช้รูปแบบวิจัยและพัฒนา เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานอาชีพ

“มาตรฐานอาชีพ” หมายความว่า การกำหนดระดับสมรรถนะของบุคคลในการประกอบอาชีพ โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ ในการปฏิบัติงานอาชีพ มาตรฐานอาชีพ (Occupation Standards) มีเกณฑ์ที่ใช้วัดความเป็นมาตรฐานอยู่ที่เกณฑ์การปฏิบัติงาน หรือ เกณฑ์ผลงาน (Performance Criteria; PC) บางครั้งเรียกว่ามาตรฐานการปฏิบัติงาน (Performance Standards) ซึ่งใช้เป็นตัวบ่งชี้ในเชิงคุณภาพของผลงานแต่เนื่องจากมาตรฐานอาชีพยังต้องการตัวบ่งชี้ในเชิงปริมาณ จึงนำ งานที่ปฏิบัติอย่างมีสมรรถนะซึ่งมักเป็นภารกิจที่ประกอบด้วยงานขั้นตอนต่างๆ มารวมกันเป็นขั้นต้นให้เป็นสมรรถนะย่อย หรือหน่วยย่อย (Element of Competence) แล้วนำ หน่วยย่อยมารวมกันเป็นหน่วย เรียกว่า หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) ผู้ที่จะได้รับคุณวุฒิวิชาชีพในแต่ละระดับจะต้องผ่านการประเมินระดับละ 10 หน่วยสมรรถนะโดยประมาณ (ซึ่งเมื่อเทียบกับการฝึกอบรมแบบฐานสมรรถนะตาม

Competency profile ของ DACUM จะต้องฝึกอบรมประมาณ 20 – 30 Tasks และยังไม่เพียงพอเนื่องจากต้องสะสมประสบการณ์หรือผลงานจริงในอาชีพต่อไปอีกด้วย)

ความหมายของสมรรถนะ

โดยสรุปจากนิยามของนักวิชาการและแหล่งข้อมูล จึงสรุปนิยามของ สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมในการทำงานที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคลที่สามารถวัดและสังเกตเห็นได้

ประเภทของสมรรถนะ

สมรรถนะ (Competency) ในองค์กรส่วนใหญ่ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) หมายถึง คุณลักษณะ สมรรถนะ ความสามารถ คุณสมบัติ ที่พนักงานทุกระดับชั้นภายในองค์กรจะต้องมี ซึ่งจะสนับสนุนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และความสามารถหลักขององค์กรที่พึงมีเพื่อความสำเร็จในการแข่งขัน ด้านการศึกษา Core Competency เปรียบเสมือนวิชาบังคับที่ทุกคนจะต้องเรียน โดยด้านการประกอบอาชีพ คือ คุณลักษณะ หรือสมรรถนะ หรือความสามารถ หรือคุณสมบัตินั้นๆ ขององค์กรที่กำหนดให้พนักงานทุกคนจะต้องมี ที่จะช่วยให้พนักงานเป็นพนักงานที่สามารถปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพนักงานที่ขาดสมรรถนะ Core Competency จะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

2. สมรรถนะในการบริหารจัดการ (Professional Competency) หมายถึง ความสามารถสมรรถนะ สำหรับพนักงานระดับบริหารขึ้นไปที่ควรมี เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการงานตามตำแหน่ง และความรับผิดชอบของหน่วยงานที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้บริหารกลุ่มนี้จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการผลักดันกลยุทธ์ และการปฏิบัติงานต่างๆ ให้กับพนักงานที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ถือเป็น Competency เฉพาะส่วนที่เป็นการบริหารจัดการ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเรียกว่า Management Competency

3. สมรรถนะในงาน (Functional Competency) หมายถึง ความสามารถในตำแหน่งหน้าที่ถือเป็น คุณลักษณะสมรรถนะ คุณสมบัติ ซึ่งคนที่ทำงานในตำแหน่งต่างๆจะต้องมี เพื่อให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบของสมรรถนะ

หลักตามแนวคิดของแมคเคิลแลนด์ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ

1. ทักษะ (Skill) เป็นความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้วยความมุ่งมั่นจากจิตใจ และร่างกาย โดยความสามารถนี้ จะรวมไปถึง การคิดเชิงระบบ (Analytical thinking) ที่จะต้องคิดถึงความเป็นเหตุเป็นผลด้วย เช่น ทักษะในการเชื่อมโลหะ ซึ่งจะต้องเชื่อมให้โลหะติดเป็นเนื้อเดียวกันเป็นเส้นตรงสวยงาม ไม่ทำลายพื้นผิวส่วนอื่น เป็นต้น

2. ความรู้ (Knowledge) เป็นข้อมูลที่อยู่ในตัวบุคคลซึ่งจำเป็นต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ เช่น ความรู้ทางบัญชีจำเป็นต้องรู้กระบวนการลงบัญชี ตลอดงานอื่นๆ ที่จำเป็นต่อบัญชี เป็นต้น

3. อุปนิสัย (Trait) เป็นคุณลักษณะที่มักจะแสดงออกเพื่อโต้ตอบสถานการณ์หนึ่งๆ เช่น การทำงานของนักบริหารบางท่าน จะชอบความรวดเร็ว คิดเร็ว ทำไวในการทำงาน แต่บางท่านจะค่อยๆ คิดช้าแต่รอบคอบ อันเนื่องมาจากปฏิกิริยาตอบสนองต่อปัญหา หรือสถานการณ์ของแต่ละคน

4. แนวคิดของตน (Self-Concept) เป็นส่วนหนึ่งของค่านิยม (Value) ทักษะคติ (Attitude) และภาพลักษณ์ของตน (Self-Image) ซึ่งจะสามารถสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาได้ เช่น บางคนมีค่านิยมเป็นผู้นำกลุ่มเสมอ แต่บางคนชอบที่จะได้แย้ง ก็มักจะแสดงออกถึงพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น

5. แรงขับ (Motive) เป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในความคิดหรือความต้องการที่จะเป็นต้นเหตุของการแสดงออก เช่น บางคนชอบทำงานยากๆ เพราะรู้สึกว่าเป็นงานท้าทาย ในทางตรงกันข้าม บางคนเป็นคนเฉื่อยชา จะชอบทำงานง่ายๆ สบายๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป Competency คือ ความสามารถ หรือ ศักยภาพ หรือสมรรถนะ ซึ่งเป็นตัวที่กำหนดรายละเอียดของพฤติกรรมแสดงออก เป็นการตอบคำถามว่าทำอะไรที่จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมาย ประสบผลสำเร็จ (How) มากกว่า การตอบคำถามว่าอะไรเป็นสิ่งที่หัวหน้างานคาดหวังหรือต้องการ (What)

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ

กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพที่กำหนดโดยระดับสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพโดยกรอบคุณวุฒิวิชาชีพในแต่ละระดับจะอธิบายถึงกฎเกณฑ์ ความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ขอบเขตความรับผิดชอบ ผลผลิตที่พึงจะได้อาจจากการปฏิบัติงาน นวัตกรรม และระดับความยากง่ายของการทำงาน โดยเฉพาะนวัตกรรมในระดับต้น อาจจะยังไม่สามารถมีนวัตกรรม แต่กำหนดว่าสามารถปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์การปฏิบัติการ แต่ในระดับคุณวุฒิสูงๆ จะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่หรือวิธีการในการทำงานหรือคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ในอาชีพของตนเอง เกณฑ์และคำอธิบายในกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ ได้ อธิบายถึงสมรรถนะ ขอบเขตความรับผิดชอบ ผลผลิตที่พึงจะได้อาจจากการปฏิบัติงาน ระดับความยากง่ายของการทำงานและนวัตกรรมที่เป็นกลาง ไม่ได้เฉพาะเจาะจงอาชีพใดอาชีพหนึ่งเพื่อยกระดับคุณวุฒิวิชาชีพและการพัฒนากำลังคนของประเทศให้สามารถแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพถูกใช้เป็นเครื่องมือหลักในการประเมินและรับรองสมรรถนะของบุคคลตามมาตรฐานอาชีพที่กำหนดเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ตลอดจนเป็นกลไกในการเชื่อมโยงเทียบเคียงกับระบบคุณวุฒิการศึกษาในระดับประเทศและสากล

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ

ผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือ ซึ่งมีคุณค่าและมีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยโดยเฉพาะ ในการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยด้วยการเพิ่มการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์ให้ผลิตภัณฑ์เพื่อให้สินค้าเข้าไปอยู่ในใจของผู้บริโภค ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ มีนโยบายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนางานผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านการตลาด การขยายตลาดทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยมาตรฐานผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีการประเมินตามมาตรฐาน

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบวิธีการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

1. การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาชีพอนุรักษงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม (Working Group) เพื่อพัฒนาสมรรถนะอาชีพ และกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพ โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 40 ท่าน โดยแบ่งออกได้ดังนี้ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 10 คน กลุ่มเครื่องจักสาน จำนวน 10 คน กลุ่มเครื่องถมจำนวน 10 คน และกลุ่มทอผ้าจำนวน 10 คน

2. การประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Endorsement Board) เพื่อรับรองและตรวจสอบมาตรฐานอาชีพ และคุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 ท่าน

3. นำเครื่องมือประเมินสมรรถนะอาชีพ ไปใช้ประเมินสมรรถนะกับบุคลากรผู้ปฏิบัติในสาขาวิชาชีพอนุรักษงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 40 คน โดยแบ่งออกได้ดังนี้ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 10 คน กลุ่มเครื่องจักสาน จำนวน 10 คน กลุ่มเครื่องถมจำนวน 10 คน และกลุ่มทอผ้าจำนวน 10 คน

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม

2. จัดทำมาตรฐานอาชีพโดยใช้เทคนิควิเคราะห์หน้าที่(Functional Analysis) โดยให้ครอบคลุมระดับงานตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงขั้นสูง โดยการจัดทำแผนภาพหน้าที่งาน (Functional Map) ประกอบด้วยความมุ่งหมายหลัก(Key Purpose) บทบาทหลัก(Key Role) หน้าที่หลัก(Key Function) หน่วยสมรรถนะ(Unit of Competence) ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย(Element of Competence) เกณฑ์การปฏิบัติงาน(Performance Criteria) ขอบเขต(Range Statement) หลักฐานที่ต้องการทั้งหลักฐานการปฏิบัติงานและหลักฐานความรู้(Evidence Requirements) แนวทางการประเมิน(Assessment Guidance)

3. จัดสัมมนาประชาพิจารณ์ นำเสนอผลการจัดทำมาตรฐานอาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม และรับฟังความคิดเห็น โดยเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ไม่น้อยกว่า 50 คน ให้เกิดการมีส่วนร่วมและการยอมรับจากทุกภาคส่วน

4. จัดทำประเมินและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินในมาตรฐานอาชีพในระดับต้นและระดับสูง

5. ประเมินคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญไม่น้อยกว่า 3 คน

6. ประเมินสมรรถนะของแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในคุณวุฒิวิชาชีพของกลุ่มอาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม

7. สรุปผลการประเมินและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชั้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวิจัยเอกสาร

2. ชั้นการร่างมาตรฐานอาชีพและกำหนดระดับคุณวุฒิวิชาชีพ ในสาขาวิชาชีพอนุรักษงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารโดยใช้เทคนิควิเคราะห์หน้าที่ (Functional Analysis) เพื่อกำหนดสมรรถนะในอาชีพ

3. ขั้นการประเมินเครื่องมือการประเมินสมรรถนะอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ ในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม และแบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง

4. ขั้นการนำเครื่องมือประเมินสมรรถนะอาชีพไปใช้ประเมินสมรรถนะจริง กับบุคลากรผู้ปฏิบัติในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ทั้ง 4 สาขา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบภาคความรู้ แบบประเมินภาคปฏิบัติ และแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้อง

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนามาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม

ตารางที่ 1 สรุปรายชื่อของมาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม

สาขางาน	หน้าที่หลัก	สมรรถนะหลัก	สมรรถนะย่อย
ทอผ้า	10	57	128
เครื่องจักสาน	3	17	52
เครื่องปั้นดินเผา	3	17	72
เครื่องถม	3	16	45

ผลสรุปคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม

ในการกำหนดกรอบคุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ทั้ง 4 สาขา ได้แก่ สาขางานทอผ้า สาขางานเครื่องจักสาน สาขางานเครื่องปั้นดินเผา สาขางานเครื่องถม มีระดับชั้นคุณวุฒิทั้งหมด 7 ชั้น โดยเริ่มจากชั้นที่ 1 ถึง ชั้นที่ 7 มีอาชีพทั้งหมด 15 อาชีพ ดังตารางที่ 3 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผลการทดลองประเมินสมรรถนะของแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในคุณวุฒិวิชาชีพของกลุ่มอาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม

1. ผลการประเมินสมรรถนะวิชาชีพ สาขางานผ้าทอ

ผู้เข้าทดสอบ ลำดับที่	เกณฑ์ ขั้นต่ำ	หน่วยสมรรถนะ/คะแนนที่ได้		ผลการประเมิน (ผ่าน/ไม่ผ่าน)
		0173	0175	
1	50	69	79	ผ่าน
2	50	73	72	ผ่าน
3	50	78	80	ผ่าน
4	50	75	79	ผ่าน
5	50	69	68	ผ่าน
6	50	70	73	ผ่าน
7	50	76	82	ผ่าน
8	50	78	78	ผ่าน
9	50	80	84	ผ่าน
10	50	75	82	ผ่าน

2. ผลการประเมินสมรรถนะวิชาชีพ สาขางานเครื่องจักสาน

ผู้เข้าทดสอบ ลำดับที่	เกณฑ์ ขั้นต่ำ	หน่วยสมรรถนะ/คะแนนที่ได้			ผลการประเมิน (ผ่าน/ไม่ผ่าน)
		0312	0315	0316	
1	60	80	77	80	ผ่าน
2	60	93	94	93	ผ่าน
3	60	80	79	81	ผ่าน
4	60	78	76	79	ผ่าน
5	60	89	88	90	ผ่าน
6	60	90	90	91	ผ่าน
7	60	89	91	90	ผ่าน
8	60	77	76	80	ผ่าน
9	60	76	76	75	ผ่าน
10	60	90	92	90	ผ่าน

3. ผลการประเมินสมรรถนะวิชาชีพ สาขางานเครื่องปั้นดินเผา

ผู้เข้าทดสอบ ลำดับที่	เกณฑ์ ขั้นต่ำ	หน่วยสมรรถนะ/คะแนนที่ได้				ผลการประเมิน (ผ่าน/ไม่ผ่าน)
		0213	0214	0215	0216	
1	60	95	93	93	94	ผ่าน
2	60	90	89	91	92	ผ่าน
3	60	89	92	92	90	ผ่าน
4	60	94	93	93	92	ผ่าน
5	60	89	86	89	89	ผ่าน
6	60	90	87	90	87	ผ่าน
7	60	85	86	87	85	ผ่าน
8	60	86	85	83	83	ผ่าน
9	60	84	84	87	85	ผ่าน
10	60	89	89	91	89	ผ่าน

4. ผลการประเมินสมรรถนะวิชาชีพ สาขางานเครื่องถม

ผู้เข้าทดสอบ ลำดับที่	เกณฑ์ ขั้นต่ำ	หน่วยสมรรถนะ/คะแนนที่ได้		ผลการประเมิน (ผ่าน/ไม่ผ่าน)
		0411	0414	
1	60	78	80	ผ่าน
2	60	79	85	ผ่าน
3	60	76	79	ผ่าน
4	60	82	85	ผ่าน
5	60	75	80	ผ่าน
6	60	79	78	ผ่าน
7	60	84	92	ผ่าน
8	60	86	87	ผ่าน
9	60	86	91	ผ่าน
10	60	79	80	ผ่าน

โดยสรุปภาพรวมการประเมินสมรรถนะของแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในคุณวุฒิวิชาชีพของกลุ่มอาชีพในสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม 4 สาขา ได้แก่ สาขางานทอผ้า สาขางานเครื่องจักสาน สาขางานเครื่องปั้นดินเผา และสาขางานเครื่องถม ซึ่งทั้ง 4 มีจำนวนผู้เข้ารับการประเมินรวมทั้งสิ้น 40 คน ซึ่งผู้เข้ารับการประเมินผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำทั้งหมด 40 คน

อภิปรายผล

ในการจัดทำสมรรถนะอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขา อนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม นั้น ได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากเจ้าของอาชีพอย่างแท้จริง ตั้งแต่การจัดทำมาตรฐานอาชีพโดยคณะทำงานซึ่งมีประสบการณ์และเป็นผู้เชี่ยวชาญในอาชีพที่เกี่ยวข้อง ผ่านการพิจารณาจากคณะรับรองมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากภาครัฐ ภาคสมาคมวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพ นอกจากนี้ มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพดังกล่าวนี้ยังได้ผ่านการประชาพิจารณ์ที่หอการค้าของผู้ที่อยู่ในวงการวิชาชีพด้านอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรมอีกด้วย

เมื่อได้มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพสาขาอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรมแล้ว ได้นำไปทดลองใช้โดยวิธีการทดสอบทั้งภาคความรู้ ภาคปฏิบัติ และคุณลักษณะพึงประสงค์กับกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อประเมินผลระบบการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ ทั้ง 4 กลุ่มงาน

กลุ่มงานผ้าทอ

เจ้าหน้าที่สอบ เป็นหนึ่งในคณะทำงานมาตรฐานอาชีพฯ กลุ่มงานผ้าทอ ซึ่งเป็นทั้งอาจารย์และเป็นผู้ประกอบการด้านผ้าทอ ถือเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งในการปฏิบัติและหลักการ จึงมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมินสมรรถนะอาชีพเป็นอย่างดี ทำให้การเตรียมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง การเตรียมการเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ในการทดสอบ และการดำเนินการประเมิน เป็นไปอย่างสะดวกเรียบร้อย

กลุ่มงาน เครื่องปั้นดินเผา

เจ้าหน้าที่สอบ เป็นหนึ่งในคณะทำงานมาตรฐานอาชีพฯ กลุ่มงานเครื่องปั้นดินเผา จึงมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมินสมรรถนะอาชีพเป็นอย่างดี ทำให้การเตรียมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง การเตรียมการเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ในการทดสอบ และการดำเนินการประเมิน เป็นไปอย่างสะดวกเรียบร้อย

กลุ่มงาน เครื่องจักสาน

การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตชิ้นงานเพื่อการทดสอบ เป็นการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพเหมาะสำหรับการผลิตงานเครื่องจักสานร่วมสมัย การทดสอบปฏิบัติการกำหนดให้ขึ้นรูปกระบุงเครื่องจักสานสำหรับการอนุรักษ์ มีความประณีตมาก ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติงานขึ้นรูปได้ตามขนาดใช้สอยจริง

กลุ่มงาน เครื่องถม

ในการประเมินภาคปฏิบัติ ใช้การปฏิบัติงานจริง เนื่องจากวัสดุ อุปกรณ์มีราคาค่อนข้างสูงจึงทำให้มีความสิ้นเปลืองมากในการปฏิบัติงาน รวมถึงผู้เข้ารับการประเมินมีประสบการณ์ไม่เท่ากันส่วนใหญ่ยังฝึกวิชาชีพเครื่องถมและประกอบอาชีพเครื่องถมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้การปฏิบัติมีความชำนาญแตกต่างกันฝีมือในการปฏิบัติไม่เท่ากัน และสถานที่ที่ใช้ในการประเมินอาชีพเครื่องถม มีข้อจำกัดมากเนื่องจากผู้ที่ประกอบอาชีพเครื่องถมส่วนมากทำงานที่บ้านเป็นหลัก และอาชีพเครื่องถมส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้นจะต้องให้หน่วยงานราชการเป็นสถานที่ทดลองเครื่องมือ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้งาน

เป้าหมายหลักของงานวิจัยครั้งนี้เพื่อจัดทำมาตรฐานอาชีพสาขาอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม แต่มีการขยายขอบเขตให้มีการจัดทำระบบการประเมินคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อให้รองรับระบบการ

รับรองคุณวุฒิวชิพด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกระบวนการทดลองใช้จึงมีขนาดเล็ก 10 คนต่อหนึ่งระดับต่อหนึ่งกลุ่มงาน ดังนั้น ในการนำผลวิจัยครั้งนี้ไปใช้งานนั้นพึงคำนึงถึงข้อจำกัดของขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การทดสอบภาคปฏิบัติ (Skill) และคุณลักษณะพึงประสงค์ (Attribute) เน้นการใช้เจ้าหน้าที่สอบ (Examiner) ผลการทดสอบอาจมีค่าความเที่ยงตรงต่ำและขึ้นอยู่กับดุลพินิจเชิงอัตวิสัยของผู้ประเมินเป็นสำคัญ ดังนั้น พึงคำนึงข้อจำกัดด้านความโน้มเอียงเชิงอคติของผู้ประเมิน ในการทดลองประเมินครั้งนี้จึงใช้เจ้าหน้าที่ประเมินจำนวน 3 คน แต่ละกลุ่มงาน จากนั้น นำมารวมคะแนนของทุกคนแล้วหาค่าเฉลี่ย ซึ่งจะช่วยลดความโน้มเอียงเชิงอคติได้ พึงหลีกเลี่ยงระบบการประเมินที่ใช้เจ้าหน้าที่สอบเพียงคนเดียว

บรรณานุกรม

- ชนะ กสิภาร์. หลักสูตรฐานสมรรถนะ. (2552). เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรดุขฎีบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สถาบันคุณวุฒิวชิพ (องค์การมหาชน). (2555).ประกาศลักษณะเงื่อนไขและขอบเขตการดำเนินงาน โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวชิพกลาง.
- อานนท์ ศักดิ์วรวิษฎ์. (2557). แนวคิดเรื่องสมรรถนะ Competency: เรื่องเก่าที่เรายังหลงทาง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.